رشتيدارن سان پلائي

سنڌي

شيخِ طريقت، اميرِ اهلسنّت، باني دعوتِ اسلامي، حضرت علّامه مولانا ابو بلال

محمّد اِلياس عطّار قادِري رَضَوي

دامت برکاتهم العالية

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَ الصَّلٰوةُ وَ السَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ

اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ؕ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ؕ

ڪتاب پڙهڻ جي دعا

ديني ڪتاب يا اسلامي سبق پڙهڻ کان پهريان هيٺ ڏنل دعا پڙهي ڇڏيو اِنْ شَآءَاللّٰه جيڪو ڪجهه پڙهندا ياد رهندو، دعا هي آهي:

اَللّٰهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا حِكْمَتَكَ وَانْشُرْ عَلَيْنَا رَحْمَتَكَ يَا ذَاالْجَلَالِ وَالْاِكْرَام

ترجمو: اي الله عَزَّوَجَلَّ اسان تي علم ۽ حڪمت جا دروازا کولي ڇڏ ۽ اسان تي پنهنجي رحمت نازل فرماءِ! اي عظمت ۽ بزرگي وارا!

(مستطرف ج ۱ ص۴۰ دار الفکر بيروت)

طالب غم
مدينه
بقيع
و
مغفرت

(نوٽ: اول آخر هڪ هڪ ڀيرو درود شريف پڙهي ڇڏيو)

رسالي جو نالو: رشتيدارن سان ڀلائي

ڇاپو پهريون: شعبان المعظم 1442هه مارچ 2021ع

تعداد:

ڇاپيندڙ: مڪتبة المدينه عالمي مدني مرڪز فيضانِ مدينه بابُ المدينه ڪراچي

مدني التجا: ڪنهن کي به هي ڪتاب ڇاپڻ جي اجازت ناهي

ڪتاب خريد ڪندڙ توجهه فرمائن

ڪتاب جي ڇپائي ۾ ڪا وڏي خرابي هجي يا صفحا گهٽ هجن يا بائنڊنگ ۾ اڳتي پوئتي ٿي ويا هجن ته مڪتبة المدينه سان رابطو فرمايو.

شيخِ طريقت، اميرِ اهلسنّت، بانيءِ دعوت اسلامي، حضرت علام
دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه
مولانا ابو بلال محمد الياس عطار قادري رضوي
جو اُردو زبان ۾ رسالو

رشتيدارن سان ڀلائي

پيشڪش

اسلامڪ ريسرچ سينٽر (دعوت اسلامي)

ترجمو

ٽرانسليشن ڊپارٽمنٽ (دعوت اسلامي)

هن رسالي جو آسان سنڌي زبان ۾ ترجمي ڪرڻ جي وس آهر ڪوشش ڪئي آهي. جيڪڏهن ترجمي يا ڪمپوزنگ ۾ ڪٿي ڪا ڪمي بيشي نظر اچي ته ٽرانسليشن ڊپارٽمنٽ کي آگاهه ڪري ثواب جا حقدار بڻجو.

رابطي جي لاءِ:
ٽرانسليشن ڊپارٽمنٽ (دعوت اسلامي) **عالمي مدني مرڪز فيضان مدينه محله سوداگران پراڻي سبزي منڊي باب المدينه ڪراچي**

UAN: ☎ +92-21-111-25-26-92 – Ext. 7213

Email: translation@dawateislami.net

فهرست

رشتيدارن سان ڀلائي 1

دعاءِعطار 1
درود شريف جي فضيلت 1
جتي رشتو ٽوڙڻ وارو موجود هجي اتي رحمت ناهي لَهندي 1
”حُسنِ سلوڪ“جي 7 اکرن جي نسبت سان صلهءِ رحمي جا 7 مدني گل 2
﴿1﴾ ڪهڙي رشتيدار سان ڪهڙو برتاءُ ڪجي 2
﴿2﴾ رشتيدارن سان سلوڪ جون صورتون 2
﴿3﴾ پرديس ۾ هجي ته خط موڪلي 3
﴿4﴾ پرديس ۾ هجي ته ماءُ پيءُ گهرائين ته اچڻو پوندو 3
﴿5﴾ ڪهڙي ڪهڙي رشتيدار سان ڪڏهن ڪڏهن ملي 4
(6) رشتيدار حاجت پيش ڪن ته رد ڪرڻ گناهه آهي 4
﴿7﴾ صلهءِ رحم هي آهي ته اهو ٽوڙي تڏهن به توهان جوڙيو 4
حُسن ظن رکڻ جو طريقو 5
جنت جو محل ان کي ملندو جيڪو 6
دشمني لڪائڻ واري رشتيدار کي صدقو ڏيڻ افضل ترين آهي 6
رشتيدار کان جڏهن سخت ڏک پهتو 7
قَسم ءِ ان جي ڪَفّاري جو بيان (حنفي) 9
قسم جي تعريف 9
قسم جا ٽي قِسم آهن 10
ڪوڙو قسم کڻڻ ڪبيره گناهه آهي 11

سب کان پهريان ڪوڙو قسم شيطان ڪنيو هو 11
ڪنهن جو حق مارڻ لاءِ ڪوڙو قسم ڪڻڻ وارو جهنمي آهي 13
ڪوڙو قسم ڪڻڻ واري جا حشر ۾ هٿ پير ڪٽيل هوندا 13
ستن زمينن جو هار 14
شارع عام تي بغير شرعي حاجت جي رستو نہ گهيريو...............15
ڪوڙو قسم گهرن کي ويران ڪري ڇڏيندو آهي 16
يهودين شانِ مصطفيٰ لڪائڻ جي لاءِ ڪوڙا قسم ڪنيا 17
نيري اکين وارو منافق..18
جهنم ۾ وڃڻ جو حڪم ڏيندو 18
ڪوڙو قسم ڪڻڻ واري واپاري لاءِ دردناڪ عذاب آهي 19
ڪوڙي قسم سبب برڪت ختم ٿي ويندي آهي 19
خنزير نما مردو 20

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰهِ رَبِّ الۡعٰلَمِيۡنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الۡمُرۡسَلِيۡنَ
اَمَّا بَعۡدُ فَاَعُوۡذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيۡطٰنِ الرَّجِيۡمِ ؕ بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ ؕ

رشتيدارن سان پلائي

دعاءِ عطار

ياربّ المصطفيٰ! جيڪو 16صفحن جو رسالو ”رشتيدارن سان پلائي“ پڙهي يا ٻڌي وٺي اُن کي ۽ ان جي سڄي خاندان کي حج، مديني پاڪ جي باادب حاضري، جلوهء مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ۾ شهادت ۽ جنت الفردوس ۾ بي حساب داخلا عطا فرماءِ.

اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الۡاَمِين صلَّى الله عليه واٰله وسلَّم

درود شريف جي فضيلت

الله پاڪ جي محبوب، داناءِ غُيُوب صَلَّى اللّٰهُ عَلَيۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمانِ تقرب نشان آهي: بيشڪ قيامت جي ڏينهن ماڻهن مان منهنجي تمام ويجهو اهو شخص هوندو جيڪو مون تي سڀ کان وڌيڪ درود پڙهي. (ترمذی شريف جلد2 ص 27، حديث:487)

صَلُّوۡا عَلَى الۡحَبِيۡب! صَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّد

جتي رشتو ٽوڙڻ وارو موجود هجي اتي رحمت ناهي لهندي

”طَبراني“ ۾ حضرت سيدنا اَعمَش رَحۡمَةُ اللّٰهِ عَلَيۡه کان منقول آهي، حضرت سيدنا عبدالله بن مسعود رَضِيَ اللّٰهُ عَنۡهُ هڪ ڀيري صبح جي وقت مجلس ۾ تشريف فرما هئا، انهن فرمايو: مان قاطِع رحم (يعني رشتيداري ٽوڙڻ واري) کي الله جو قسم ڏيان ٿو ته اهو مجلس مان اٿي هليو وڃي ته جيئن اسين الله تعاليٰ کان مَغفِرت جي دعا ڪيون ڇو ته

قاطعِ رحم (يعني مائٽي ٽوڙڻ واري) تي آسمان جا دروازا بند رهندا آهن. (يعني جيسيتائين اهو هتي موجود رهندو ته رحمت نازل نه ٿيندي ۽ اسان جي دعا قبول نه ٿيندي) (المعجم الكبير ج 9 ص 158 رقم 8793)

”حُسنِ سلوڪ“جي 7 اکرن جي نسبت سان صلهِ رحمي جا 7 مدني گل

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مكتبة المدينہ جي شايع ٿيل 1197 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”بهارِ شريعت“ جلد 3 صفحي 559 کان 560 تي حُسنِ سلوڪ جي 7 اکرن جي نسبت سان ست مدني گل قبول فرمايو:

﴿1﴾ ڪهڙي رشتيدار سان ڪهڙو برتاءُ ڪجي

حديثن ۾ مطلقاً (يعني بنا ڪنهن قيد جي) رشتيدارن سان حسن سلوڪ جو حڪم آيو آهي، قرآن شريف ۾ مطلقاً (يعني بنا ڪنهن قيد جي) ذِوِي القُرۡبيٰ (يعني قرابت وارا) فرمايو ويو پر هي ڳالهه ضرور آهي ته رشتي ۾ جيئن ته مختلف درجا آهن (ائين) صلهٔ رحم (يعني رشتيدارن سان حسنِ سلوڪ) جي درجن ۾ بہ فرق هوندو آهي، والدين جو مرتبو سڀ کان وڌيڪ آهي، ان کان پوءِ ذو رِحم مَحرم جو، (يعني اهي رشتيدار جنهن سان نسبي رشتو هجڻ جي ڪري نڪاح هميشہ حرام هجي) ان کانپوءِ باقي رشتيدارن جو عَلٰي قَدرِ مَرَاتب (يعني رشتي ۾ ويجهي هجڻ جي ترتيب مطابق) (رَدُّالمُحتار ج 9 ص 678)

﴿2﴾ رشتيدار سان سلوڪ جون صورتون

صلهٔ رِحم (يعني رشتيدار سان حسن سلوڪ) جون مختلف

صورتون آهن، انهن کي هديو ۽ تحفو ڏيڻ، ۽ جيڪڏهن ان کي ڪنهن ڳالهه ۾ توهان جي مدد جي ضرورت هجي ته ان ڪم ۾ انهن جي مدد ڪرڻ، انهن کي سلام ڪرڻ، انهن جي ملاقات جي لاءِ وڃڻ، انهن وٽ اُٿڻ ويهڻ، انهن سان ڳالهه ٻولهه ڪرڻ، انهن سان مهرباني سان پيش اچڻ. (دُرَر، ج 1 ص 323)

﴿3﴾ پرديس ۾ هجي ته خط موڪلي

جيڪڏهن هي شخص پرديس ۾ هجي ته رشتيدارن وٽ خط موڪلي، انهن سان خط ۽ ڪتابت جاري رکي ته جيئن بي تعلقي پيدا نه ٿئي ۽ ٿي سگهي ته وطن اچي ته رشتيدارن سان ملي ڪري تعلق تازه ڪري، ائين ڪرڻ سان محبت ۾ اضافو ٿيندو. (رَدُّالمحتار ج 9 ص 678) (فون يا انٽرنيٽ جي ذريعي به رابطي جي ترڪيب مفيد آهي)

﴿4﴾ پرديس ۾ هجي ۽ ماءُ پيءُ گهرائين ته اچڻو پوندو

هي پرديس ۾ آهي والدين ان کي گهرائين ته اچڻو پوندو، خط لکڻ ڪافي ناهي، ائين ئي والدين کي ان جي خدمت جي حاجت هجي ته اچي ۽ انهن جي خدمت ڪري، پيءُ ڪان پوءِ ڏاڏي ۽ وڏي ڀاءُ جو مرتبو آهي، وڏو ڀاءُ پيءُ جي مرتبي ۾ هوندو آهي، وڏي ڀيڻ ۽ ماسي ماءُ جي جڳهه تي آهن، ڪجهه عالمن چاچن کي پيءُ جي مثل ٻڌايو آهي ۽ حديث عَمُّ الرَّجُلِ صِنْوُ اَبِيْهِ (يعني انسان جو چاچو پيءُ جي مثل هوندو آهي) مان به هي نتيجو نڪرندو آهي. ان ڪان علاوه ٻين جي لاءِ به خط موڪلڻ يا هديو (يعني تحفو) موڪلڻ ڪفايت ڪري ٿو. (رَدُّالمُحتار ج 9 ص 678)

﴾5﴿ ڪهڙي ڪهڙي رشتيدار سان ڪڏهن ڪڏهن ملي

رشتيدارن سان وقفي سان ملندو رهي يعني هڪ ڏينهن ملڻ وڃي ٻئي ڏينهن نہ وڃي وَعَلٰی ھٰذا القِیاس (يعني انهي تي اندازو لڳائي) ڇوتہ ان سان محبت ۽ اُلفت وڌندي آهي، بلڪ رشتيدارن سان جمعي جمعي تي ملندو رهي يا مهيني ۾ هڪ ڀيرو، ۽ تمام قبيلي ۽ خاندان کي هڪ (يعني متحد) هئڻ گهرجي، جڏهن حق انهن سان گڏ هجي (يعني اهي حق تي هجن) تہ ٻين جي مقابلي ۽ اظهار حق ۾ سڀئي متحد ٿي ڪم ڪن. (دُرَر، ج 1 ص 323)

(6) رشتيدار حاجت پيش ڪن تہ رد ڪرڻ گناهہ آهي

جڏهن پنهنجو ڪو رشتيدار ڪا حاجت پيش ڪري تہ ان جي حاجت پوري ڪري، ان کي رد ڪرڻ قطعِ رحم (يعني مائٽي ٽوڙڻ) آهي. (ايضاً) (ياد رهي! صلہٴ رحمي واجب آهي ۽ قطعِ رحمي حرام ۽ جهنم ۾ وٺي وڃڻ وارو ڪم آهي)

﴾7﴿ صلہٴ رِحم هي آهي تہ اهو ٽوڙي تڏهن بہ توهان جوڙيو

صلہٴ رحمي (يعني رشتيدارن سان سٺو سلوڪ) ان جو نالو ناهي جيڪو اهو سلوڪ ڪري تہ توهان بہ ڪيو، ائين ڪرڻ تہ حقيقت ۾ مُڪافاة يعني اَدلو بدلو ڪرڻ آهي جو ان توهان ڏانهن ڪا شيءِ موڪلي توهان بہ ان ڏانهن اها موڪلي، اهو توهان وٽ آيو توهان ان وٽ هليا ويا، حقيقت ۾ صلہٴ رحمي (يعني رشتيدارن سان سٺو سلوڪ) هي آهي تہ اهو ٽوڙي تہ توهان جوڙيو، اهو توهان کان جدا

ٿيڻ چاهي ٿو، بي اعتنائي (يعني لاپرواهي) ڪري ٿو پر توهان ان سان رشتيداري جي حقن جي رعايت (يعني لحاظ) ڪيو. (رَدُّالمُحتار ج 9 ص 678)

حُسن ظن رکڻ جو طريقو

پيارا اسلامي ڀائرو! ذڪر ڪيل ست ئي مدني گل نهايت توجهه لائق آهن، خاص ڪري ستون مدني گل جنهن ۾ (ادلي بدلي) جو ذڪر آهي هن جي باري ۾ عرض هي آهي ته اڄڪلهه عموماً اهو ئي”ادلو بدلو“ ٿي رهيو آهي، هڪ رشتيدار جيڪڏهن ان ڪي شادي جي دعوت ڏئي ٿو ته تڏهن هي به ان ڪي دعوت ڏئي ٿو. جيڪڏهن هو نه ڏئي ته هي به ناهي ڏيندو، جيڪڏهن هن هڪ ڪان وڌيڪ ماڻهن جي دعوت ڏني ۽ هي ان ڪي جيڪڏهن گهٽ ماڻهن جي دعوت ڏي ته ان جو نيڪ ناڪ بدلو ورتو ويندو آهي، خوب تنقيد ۽ غيبتون ڪيون وينديون آهن، انهيءَ طرح جيڪو رشتيدار هن جي ڪنهن تقريب ۾ شرڪت ناهي ڪندو ته هي به ان وٽ ٿيندڙ تقريب جو بائيڪاٽ ڪندو آهي ۽ ائين فاصلا ويتر وڌي ويندا آهن، حالانڪ اسان وٽ ڪو شريڪ نه ٿيو هجي ته ان جي باري ۾ سٺو گمان رکڻ جا ڪيئي پهلو نڪري سگهن ٿا، مثلاً اهو نه اچڻ وارو بيمار ٿي پيو هوندو، وسري ويو هوندس، ضروري ڪم ۾ مصروف هوندو، يا ڪا سخت مجبوري هوندي جنهن جي وضاحت ان جي لاءِ دشوار هجي وغيره، اهو پنهنجي غير حاضري جو سبب ٻڌائي يا نه ٻڌائي، اسان ڪي حسنِ ظن رکي ڪري ثواب ڪمائڻ ۽ جنت ۾ وٺي وڃڻ جو ذريعو ٻڻائڻ گهرجي، جيئن **فرمان مصطفيٰ** صَلَّى اللهُ عَلَيۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم:

حُسۡنُ الظَّنِّ مِنۡ حُسۡنِ الۡعِبَادَةِ يعني حسن ظن عمده عبادت آهي. (ابوداود ج 4 ص 388 حديث 4993) مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيۡهِ رَحۡمَةُ الحَنّان هن حديث شريف جا مختلف مطلب بيان ڪندي لکن ٿا: يعني مسلمانن کان سنو گمان ڪرڻ، انهن تي بدگماني نہ ڪرڻ هي بہ سٺي عبادتن مان هڪ عبادت آهي. (مراۃُ المناجيح ج 6 ص 621)

جنت جو محل ان کي ملندو جيڪو.........

بالفرض اسان جو رشتيدار سُستي جي ڪري يا ڪنهن بہ سبب جاڻي واڻي اسان وٽ نہ آيو يا اسان کي ان دعوت نہ ڏني، بلڪ ڪلم ڪلا اسان سان بد سلوڪي ڪري تڏهن بہ اسان کي وڏو حوصلو رکندي تعلقات برقرار رکڻ گهرجن، حضرت سيدنا اُبي بن ڪعب رَضِیَ اللهُ عَنۡهُ کان روايت آهي سُلطانِ دوجهان، رَحمتِ عالميان صَلَّی اللهُ عَلَيۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمان عظيم الشان آهي: جنهن کي اهو پسند هجي تہ ان جي لاءِ (جنت ۾) محل بڻايو وڃي ۽ ان جا درجات بلند ڪيا وڃن، ان کي کپي تہ جيڪو ان تي ظلم ڪري هيءُ ان کي معاف ڪري ۽ جيڪو ان کي محروم ڪري هيءُ ان کي عطا ڪري، ۽ جيڪو ان سان قطع تعلقي ڪري هيءُ ان سان ناتو (يعني تعلق) جوڙي. (المستدرڪ للحاڪم ج 3 ص 12 حديث 3215)

دشمني لڪائڻ واري رشتيدار کي صدقو ڏيڻ افضل ترين آهي

بهرحال اسان سان ڪو سنو سلوڪ ڪري يا نہ ڪري اسان کي حُسنِ سلوڪ جاري رکڻ گهرجي"مسند امام احمد" جي حديث پاڪ ۾ آهي: اِنَّ اَفۡضَلَ الصَّدَقَةِ اَلصَّدَقَةُ عَلٰی ذِی الرَّحِمِ الۡكَاشِحِ بيشڪ افضل ترين

صدقو اهو آهي جيڪو دشمني لڪائڻ واري رشتيدار تي ڪيو وڃي. (مسند امام احمد ج 9 ص 138 حديث 23589)

رشتيدارڪان جڏهن سخت ڏک پهتو

اميرُالمُؤمنين حضرت سيدنا ابوبڪر صديق رضی اللہ عنہ ڪي پنهنجي غريب ماسات ۾ نادار بدري صحابي حضرت سيدنا مِسطَح رضی اللہ عنہ جنهن جو خرچ پاڻ رضی اللہ عنہ ڪٺندا هئا، ان ڪان سخت رنج پهتو ۾ اهو هيئن تہ ان پاڻ رضی اللہ عنہ جي پياري ڌيءُ يعني اُمُّ المُومنين حضرت سيدتنا عائشہ صديقہ رضی اللہ عنہا تي تهمت (يعني بهتان) لڳائڻ وارن سان مُوافقت ڪئي هئي (اهو وڏو قصو آهي جيڪو"واقعءِ اِفڪ" جي نالي سان مشهور آهي ان جو تذڪرو صفحي 168 تي اچي رهيو آهي) انهيءَ ڪري پاڻ رضی اللہ عنہ خرچ نہ ڏيڻ جو قسم ڪنيو، ان تي سيپاري 18 سورۃ النُّور جي آيت نمبر 22 نازل ٿي اها آيت شريف هي آهي:

وَ لَا يَاْتَلِ اُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَ السَّعَةِ اَنْ يُّؤْتُوْۤا اُولِي الْقُرْبٰى وَ الْمَسٰكِيْنَ وَ الْمُهٰجِرِيْنَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ۖ وَلْيَعْفُوْا وَ لْيَصْفَحُوْا ؕ اَلَا تُحِبُّوْنَ اَنْ يَّغْفِرَ اللّٰهُ لَكُمْ ؕ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۲۲﴾

ترجموڪنزالايمان: ۽ قسم نہ کڻن اهي جيڪي توهان مان فضيلت وارا ۽ گنجائش وارا آهن قرابت وارن ۽ مسڪينن ۽ الله جي راهہ ۾ هجرت ڪندڙن کي ڏيڻ جو، ۽ گهرجي تہ معاف ڪن ۽ درگذر ڪن ڇا توهان ان کي دوست نہ ٿا رکو تہ الله توهان جي بخشش ڪري ۽ الله بخشڻهار مهربان آهي.

جڏهن هي آيت سيد عالم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم پڙهي ته حضرت سيدنا ابوبڪر صديق رَضِیَ اللهُ عَنْهُ چيو: بيشڪ منهنجي آرزو آهي ته الله پاڪ منهنجي مغفرت ڪري ۽ مان مِسطح (رَضِیَ اللهُ عَنْهُ) سان جيڪو سلوڪ ڪندو هيس ان کي به ڪڏهن موقوف (يعني بند) نه ڪندس، پاڻ رَضِیَ اللهُ عَنْهُ ان (مالي تعاون) کي جاري رکيو، هن آيت مان خبر پئي ته جيڪو شخص ڪنهن ڪم تي قسم کڻي پوءِ خبر پئي ته ان ڪم جو ڪرڻ بهتر آهي ته ان کي گهرجي ته ان ڪم کي ڪري ۽ قسم جو ڪفارو ڏي، صحيح حديث ۾ ائين بيان ٿيل آهي، وڌيڪ فرمائن ٿا: هن آيت مان حضرت سيدنا صديق اڪبر رَضِیَ اللهُ عَنْهُ جي فضيلت ثابت ٿي، ان آيت سان سندن جو شان ۽ اعليٰ مرتبو ظاهر ٿئي ٿو جو الله تعاليٰ سندن کي (آيت شريف ۾) اُولُوالفَضل (يعني فضيلت وارو ارشاد) فرمايو. (خزائن العرفان ص 563) الله پاڪ جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب بخشش ٿئي .

اٰمِين بِجَاہِ النَّبِیِّ الْاَمِین صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

بیاں ہو کس زَباں سے مرتبہ صِدّیقِ اکبر کا ہے یارِ غار محبوبِ خدا صِدّیقِ اکبر کا

مقامِ خوابِ راحت چَین سے آرام کرنے کو
بنا پہلوئے محبوبِ خدا صِدّیقِ اکبر کا (ذوقِ نعت)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ عَلٰى مُحَمَّد

قَسم ۽ ان جي ڪَفّاري جو بيان (حنفي)

پيارا اسلامي ڀائرو! امير المؤمنين عاشقِ اڪبر حضرت سيدنا صديق اڪبر رَضِیَ اللهُ عَنْهُ جي واقعي ۾ قسم جو ۽ تفسير ۾ قسم جي ڪفاري جو بيان آهي، جيئن تہ اڄڪلھ ڪيترن ئي ماڻھن جو ڳالھ ڳالھ تي قسم کڻڻ جو رُجحان ڏنو پيو وڃي، ڪيئي ڀيرا ڪوڙا قسم بہ کنيا ويندا آهن، نہ توبہ جو شعور، نہ ڪا ڪفاري ڏيڻ جي سمجھ هوندي آهي، تنهنڪري اُمت جي خير خواهي جو ثواب ڪمائڻ جي حِرصَ سبب بطور نيڪي جي دعوت ڪجھ تفصيل سان قسم ۽ ان جي ڪفاري جي باري ۾ مدني گل پيش ڪيان ٿو، قبول فرمايو، ان جو شروع کان آخر تائين جو مطالعو يا ڪجھ اسلامي ڀائرن جو ملي ويهي درس ڏيڻ صرف مفيد ئي نہ، بلڪ ان شاءَالله مفيد ترين ثابت ٿيندو.

قسم جي تعريف

قسم کي عربي زبان ۾ ”يَمين“ چوندا آهن جنهن جو مطلب آهي: ساڄي (يعني سُڄي) پاسي، جيئن تہ اهلِ عرب عام طور قسم کڻڻ يا قسم وٺڻ وقت هڪٻئي کان ساڄو هٿ ملائيندا ها، انهيءَ ڪري قسم کي ”يمين“ چوڻ لڳا، يا وري يمين ”يُمن“ مان نڪتو آهي جنهن جي معنيٰ آهي ”برڪت ۽ قوت“ جيئن تہ قسم ۾ الله تعاليٰ جو بابرڪت نالو بہ وٺندا آهيون ۽ ان سان پنهنجي ڪلام کي قوت ڏيندا آهيون انهيءَ ڪري هن کي يمين چوندا آهن يعني برڪت ۽ قوت واري گفتگو. (ملخص از؛ مراة المناجيح ج 5 ص 194) شرعي اعتبار سان قسم ان

عقد (يعني عهد) کي چوندا آهن جنهن جي ذريعي قسم کڻڻ وارو ڪنهن ڪم ڪرڻ يا نہ ڪرڻ جو پختو (پڪو) ارادو ڪندو آهي. (درمختار ج 5 ص 488) مثلاً ڪنهن ائين چيو: ”اللّٰہ جو قسم! مان سڀاڻي اوهان جو سمورو قرض ادا ڪندس“ تہ هي قسم آهي.

قسم جا ٽي قِسم آهن

قسم جا ٽي قسم هوندا آهن: (1) لَغْو (2) غَمُوس (3) مُنْعَقِده

﴿1﴾ **لَغو** هي آهي تہ ڪنهن گذريل يا موجوده اَمر (يعني معاملي) تي پنهنجي خيال ۾ (يعني غلط فهمي جي ڪري) صحيح سمجهي قسم کڻي ۽ حقيقت ۾ اها ڳالهہ ان جي خلاف (يعني اُلٽ) هجي مثلاً ڪنهن قسم ڪنيو: ”اللّٰہ جو قسم! زيد گهر ۾ ناهي“ ۽ ان جي معلومات ۾ بہ هي هو تہ زيد گهر ناهي ۽ ان پنهنجي گمان ۾ سچو قسم ڪنيو پر حقيقت ۾ زيد گهر ۾ هو تہ هي قسم ”لَغو“ چورائيندو، هي معاف آهي ۽ ان تي ڪفارو بہ ناهي ﴿2﴾ **غَموس** هي آهي تہ ڪنهن گذريل يا موجوده امر (يعني معاملي) تي ڄاڻي واڻي ڪوڙو قسم کڻي مثلاً ڪنهن قسم ڪنيو: ”اللّٰہ جو قسم! زيد گهر ۾ آهي“ ۽ هي ڄاڻي ٿو تہ حقيقت ۾ زيد گهر ۾ ناهي تہ هي قسم ”غَمُوس“ چورائيندو آهي ۽ قسم کڻڻ وارو سخت گنهگار ٿيو ۽ اِستِغْفار ۽ توبہ فرض آهي، پر ڪفارو لازم ناهي ﴿3﴾ **مُنعَقِده** هي آهي تہ آئنده جي لاءِ قسم ڪنيو مثلاً ائين چيو: “رب جو قسم! مان سڀاڻي توهان جي گهر ضرور ايندس” پر جي

ڏينهن نه آيو ته قسم ٽٽي ويو، ان جي ڪفارو ڏيڻو پوندو ۽ ڪجهه صورتن ۾ گنهگار به ٿيندو. (فتاويٰ عالمگيري ج 2 ص 52)

خلاصو هي آهي ته قسم کڻڻ وارو ڪنهن گذريل يا موجوده ڳالهه جي باري ۾ قسم کڻي ته اهو يا ته سچو هوندو يا وري ڪوڙو، جيڪڏهن سچو هوندو ته ڪو حرج ناهي ۽ جيڪڏهن ڪوڙو هوندو ته ان اهو قسم پنهنجي خيال مطابق جيڪڏهن سچ ۾ ڪنيو ته هاڻي به حرج ناهي، يعني گناهه به ناهي ۽ ڪفارو به ناهي، ها جيڪڏهن ان کي خبر هئي ته مون ڪوڙو قسم ڪنيو آهي ته گنهگار ٿيندو پر ڪفارو ناهي، ۽ جيڪڏهن ان ايندڙ ڪنهن ڪم جي ڪرڻ يا نه ڪرڻ جو قسم ڪنيو ته جيڪڏهن اهو پورو ڪيائين ته ٺيڪ (يعني تمام سٺو) نه ته ڪفارو ڏيڻو پوندو ۽ ڪجهه صورتن ۾ قسم ٽوڙڻ جي ڪري گنهگار پڻ ٿيندو. (ان صورتن جو تفصيل اڳتي اچي رهيو آهي)

ڪوڙو قسم کڻڻ ڪبيره گناهه آهي

رسول بي مثال، بيبي آمنه جي لال صَلَّى اللهُ عَلَيۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمان عاليشان آهي: ”الله سان گڏ شرڪ ڪرڻ، والدين جي نافرماني ڪرڻ، ڪنهن جان کي قتل ڪرڻ ۽ ڪوڙو قسم کڻڻ ڪبيره گناهه آهي. (بخاري ج 4 ص 295 حديث 6675)

سڀ کان پهريان ڪوڙو قسم شيطان کنيو هو

حضرت سيدنا آدم صفي الله عَلَيۡهِ السَّلَام کي سجدو نه ڪرڻ جي ڪري شيطان مردود ٿيو هو، تنهنڪري اهو پاڻ عَلَيۡهِ السَّلَام کي نقصان پهچائڻ

جي تاڙ ۾ هو، الله پاڪ حضرت سيدنا آدم عَلَيۡهِ السَّلَام ۽ حضرت حوا رَضِىَ اللهُ عَنۡهَا کي فرمايو تہ جنت ۾ رهو ۽ جتي دل ڪري بغير روڪ ٽوڪ جي کائو پيئو، البت هن ”وڻ“ جي ويجهو نہ وڃجو، شيطان ڪنهن طرح حضرت سيدنا آدم عَلَيۡهِ السَّلَام ۽ حضرت حوا رَضِىَ اللهُ عَنۡهَا وٽ پهچي ڪري چيو تہ مان توهان کي ”شَجَرِ خُلد“ ٻڌايان، حضرت سيدنا آدم صفي الله عَلَيۡهِ السَّلَام منع فرمايو تہ شيطان قسم کنيو تہ مان توهان جو خير خواه (يعني ڀلائي چاهڻ وارو) آهيان، ان کي خيال آيو تہ الله پاڪ جو ڪوڙو قسم ڪير کڻي سگهي ٿو! هي سوچي ڪري حضرت سيدتنا حوا رَضِىَ اللهُ عَنۡهَا هن مان ڪجهه کاڌو پوءِ حضرت سيدنا آدم صفي الله عَلَيۡهِ السَّلَام کي ڏنو تہ انهن بہ کائي ورتو. (ملخص از تفسير عبدالرزاق ج 2 ص 76)

جيئن تہ سيپاري 8 سورة الاعراف جي آيت 20 ۽ 21 ۾ ارشاد آهي:

فَوَسۡوَسَ لَهُمَا الشَّيۡطٰنُ لِيُبۡدِيَ لَهُمَا مَا وٗرِيَ عَنۡهُمَا مِنۡ سَوۡاٰتِهِمَا وَ قَالَ مَا نَهٰكُمَا رَبُّكُمَا عَنۡ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ اِلَّاۤ اَنۡ تَكُوۡنَا مَلَكَيۡنِ اَوۡ تَكُوۡنَا مِنَ الۡخٰلِدِيۡنَ ﴿۲۰﴾ وَ قَاسَمَهُمَاۤ اِنِّيۡ لَكُمَا لَمِنَ النّٰصِحِيۡنَ ﴿۲۱﴾

ترجمو ڪنزالايمان: پوءِ شيطان انهن جي دل ۾ خيال وڌو جيئن انهن تي ظاهر ڪري انهن جي شرم جون شيون جيڪي انهن کان لڪل هيون ۽ چيائين توهان کي توهان جي رب هن وڻ کان هن جي ڪري منع فرمائي آهي جو متان توهان ملائڪ ٿي وڃو يا هميشہ جي حياتي وارا، ۽ انهن سان قسم کنيائين تہ مان توهان ٻنهي جو خيرخواهہ آهيان.

صَدرُ الاَفاضِل حضرت علامہ مولانا سيِّد محمد نعيمُ الدّين مراد آبادي رَحْمَۃُ اللہِ عَلَیہِ تفسير خزائن العرفان ۾ لکن ٿا: معنٰي ھي آھي تہ ابليس ملعون ڪوڙو قسم کڻي ڪري حضرت آدم عَلَیہِ السَّلَام کي دوکو ڏنو ۽ پھريون ڪوڙو قسم کڻڻ وارو ابليس ئي آھي، حضرت آدم عَلَیہِ السَّلَام کي گمان بہ نہ ھو تہ ڪو اللہ پاڪ جو قسم کڻي ڪوڙ ڳالھائي سگھي ٿو، انھيءَ ڪري ان جي ڳالھ جو اعتبار ڪيو.

ڪنھن جو حق مارڻ لاءِ ڪوڙو قسم کڻڻ وارو جھنمي آھي

رسول ڪريم، رءُوفٌ رَّحيم صَلَّی اللہُ عَلَیہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جو فرمان آھي: جيڪو قسم کڻي ڪنھن مسلمان جو حق ماري، اللہ پاڪ ان جي لاءِ جھنم واجب ڪري ڇڏيندو آھي ۽ ان تي جنت حرام فرمائي ڇڏيندو آھي عرض ڪيو ويو: يا رسول اللہ صَلَّی اللہُ عَلَیہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جيتوٽيڪ اھا ٿوري ئي شيءِ ھجي؟ ارشاد فرمايائون: جيتوٽيڪ ڪٻر جي ٽاري ئي ھجي. (مسلم ص 72 حديث 218-137) ڪٻر ھڪ وڻ آھي جنھن جي ٽاري ۽ پاڙ مان مِسواڪ ٺاھيندا آھن.

ڪوڙو قسم کڻڻ واري جا حشر ۾ ھٿ پير ڪٽيل ھوندا

ھڪ حضرمي (يعني يمن جي شھر "حَضَرَ مَوت" جو رھواسي) ۽ ھڪ ڪِنْدي (يعني قبيلي ڪنده جو ھڪ شخص) مديني جي تاجوَر صَلَّی اللہُ عَلَیہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جي بارگاھِ انور ۾ يمن جي زمين جي باري ۾ پنھنجو جھڳڙو پيش ڪيو، حضرمي عرض ڪيو: يارسول اللہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم! منهنجي زمين هن جي پيءُ کسي ورتي هئي، هاڻي اها هن جي قبضي ۾ آهي، تہ نبي مُڪَرَّم، نور مُجَسَّم صَلَّى اللّٰهُ عَلَيۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم پڇيو:”ڇا توهان وٽ ڪو گواهه آهي؟“ عرض ڪيو: نہ پر مان ان کان قسم وٺندس تہ الله جو قسم کڻي ڪري چوي تہ اهو نٿو ڄاڻي تہ اها زمين منهنجي آهي جنهن تي ان جي پيءُ قبضو ڪيو هو، ڪِندي قبيلي جو شخص قسم کڻڻ لاءِ تيار ٿي ويو تہ رسولِ اَڪرم، شهنشاهہ بني آدم صَلَّى اللّٰهُ عَلَيۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ارشاد فرمايو: ”جيڪو (ڪوڙو) قسم کڻي ڪنهن جو مال ڦٻائيندو، اهو بارگاهہ الٰهي ۾ هن حالت ۾ پيش ٿيندو جو ان جا هٿ پير ڪٽيل هوندا“ هي ٻڌي ڪري ڪِندي قبيلي واري چيو تہ هي زمين هن (يعني حضرمي) جي آهي. (سنن ابي داؤد ج 3 ص 298 حديث 3244)

مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيۡهِ رَحۡمَةُ الحنّان هن حديث پاڪ جي تحت فرمائن ٿا: سُبحٰن الله هي زبانِ مبارڪ جو اثر آهي تہ ٻن جملن سان ان (ڪِندي) جي دل جي حالت بدلجي وئي ۽ سچي ڳالهہ چئي اهو زمين جي دعويٰ تان هٿ کڻي ويو. (مراة المناجيح ج 5 ص 403)

سٽن زمينن جو هار

رشوتن جي ذريعي ٻين جي جڳهن تي قبضو ڪري عمارتون ناهڻ وارؤ، ماڻهن جي طرفان نيڪي تي مليل زرعي زمينون ڦٻائڻ وارن هارين، وڏيرن ۽ خيانتدار زميندارن کي گهبرائي ڪري يڪدم توبہ ڪرڻ گهرجي ۽ جنهن جنهن جا حق دٻايا آهن تہ اهي يڪدم ادا ڪرڻ گهرجن، ”مسلم شريف“ ۾ سرڪار مدينہ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمان

عبرت نشان آهي: "جيڪو شخص ڪنهن جي هڪ گرانٺ زمين بہ ناحق طريقي سان ڦٻائيندو تہ ان کي قيامت جي ڏينهن ست زمينن جو طوق (يعني هار) پارايو ويندو. (صحيح مسلم ص 869 حديث 1610)

شارع عام تي بغير شرعي حاجت جي رستو نہ گهيريو

ڪجھ ماڻهو عام رستن تي بنا ڪنهن ضرورت جي رستو گهيري ونن ٿا جن مان ڪيئي صورتون ماڻهن جي لاءِ وڏي تڪليف جو سبب بڻجنديون آهن مثلاً ﴿1﴾ قرباني واري عيد جي ڏينهن ۾ قرباني جا جانور وڪڻڻ يا ڪرائي تي رکڻ يا ذبح ڪرڻ جي لاءِ ڪجھ جاين تي بنا ضرورت جي پوريون پوريون گِهٽيون گهيري وٺندا آهن ﴿2﴾ رستي ۾ تڪليف ڏيندڙ ڪچرو يا ملبو اڇلائيندا آهن، تعميرات جي لاءِ غير ضروري ريتي ۽ سَرين جو ڍير لڳائيندا آهن ۽ ائين تعميرات کان پوءِ مهينن تائين بچيل سامان ۽ ملبو پيل رهندو آهي ﴿3﴾ شادي غمي جي تقريبن، نيازن وغيره جي موقعي تي گهٽين ۾ ديڳيون پچائيندا آهن جنهن سبب ڪڏهن ڪڏهن زمين تي کڏا وغيره پئجي ويندا آهن پوءِ ان ۾ گپ ۽ گندي پاڻي جو گڏ ٿيڻ جي ڪري مڇر پيدا ٿيندا آهن ۽ بيماريون ڦهلجنديون آهن ﴿4﴾ عام رستا کوٽي ڇڏيندا آهن پر ضرورت پوري ٿيڻ بعد ڀَرائي ڪري ڦهريان وانگر هموار ناهن ڪندا ﴿5﴾ رهائش يا ڪاروبار جي لاءِ ناجائز قبضو ڄمائي ائين جڳهہ گهيريندا آهن جو ماڻهن جو رستو تنگ ٿي ويندو آهي انهن جي لاءِ ڳڻتي جي ڳالھ آهي.

دعوت اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبة المدينہ جي شايع ٿيل 853 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”جہنم میں لے جانے والے اعمال“ (جلد پهريون) صفحي 816 تي امام ابن حجر مڪي شافعي عَلَيۡهِ رَحۡمَةُ اللهِ القوي ڪبيره گناهه نمبر 215 ۾ انهيءَ فعل (يعني ڪم) کي ڪبيره گناهه قرار ڏيندي فرمائن ٿا: شارع عام ۾ غير شرعي تَصَرُّف (مداخلت) ڪرڻ يعني اهڙو تَصَرُّف (يعني رڪاوٽ وجهڻ يا عمل اختيار) ڪرڻ جنهن سان گذرڻ وارن کي نقصان ٿئي، ان جو سبب بيان ڪندي تحرير فرمائن ٿا ته هن ۾ ماڻهن کي ايذاء پهچائڻ ۽ ظلم ڪندي انهن جا حق دٻائڻ آهي، **فرمانِ مصطفيٰ** صَلَّى اللهُ عَلَيۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: ”جيڪو شخص ڪنهن جي هڪ گرانٺ زمين به ناحق طريقي سان قبضائيندو ته ان کي قيامت جي ڏينهن ست زمينن جو طوق (يعني هار) پارايو ويندو“. (صحيح بخاري ج 2 ص 377 حديث 3198)

ڪوڙو قسم گهرن کي ويران ڪري ڇڏيندو آهي

ڪوڙن قسمن جي نقصانن جي باري ۾ منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مولانا شاهه امام احمد رضا خان عَلَيۡهِ رَحۡمَةُ الرَّحۡمٰن فرمائن ٿا: ڪوڙو قسم گهرن کي ويران ڪري ڇڏيندو آهي. (فتاويٰ رضويہ ج 6 ص 602) هڪ ٻي جڳهه تي لکن ٿا: ڪوڙو قسم ڪنهن گذريل ڳالهه تي ڄاڻي واڻي کڻڻ واري تي جيتوڻيڪ ڪو ڪفارو ناهي (پر) ان جي سزا هي آهي ته **جهنم جي ٽهڪندڙ درياء ۾ غوطا ڏنا ويندا**. (فتاويٰ رضويہ ج 13 ص 611)

پيارا اسلامي ڀائرو! ٿورو غور ڪيو ته الله پاڪ جنهن اسان کي پيدا ڪيو، پوري ڪائنات کي بڻايو، جنهن تي هر ڳالهه ظاهر آهي،

ڪا شيءِ ان کان لڪيل ناهي، ايستائين جو اهو دِلين جي رازن کي به ڄاڻي ٿو، جيڪو رحمٰن ۽ رحيم به آهي ۽ قهّار ۽ جبّار به آهي، ان ربّ الانام جو نالو وٺي ڪوڙا قسم کڻڻ ڪيڏي وڏي ناداني جي ڳالهه آهي ۽ اهو به دنيا جي ڪنهن عارضي (وقتي) فائدي يا ڪجهه پيسن خاطر!

يهودين شانِ مصطفيٰ لڪائڻ جي لاءِ ڪوڙا قسم کنيا

يهودين جي عالمن ۽ انهن جي رئيسن (يعني سردارن) **ابو رافِع، ڪِنانَہ بن اَبِي الحُقَيق ۽ ڪَعب بن اَشرَف ۽ حُيَيّ بن اَخطَب**، الله پاڪ جو اهو عهد لڪايو جيڪو سيد عالم، رسول محترم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم تي ايمان آڻڻ جي باري ۾ انهن کان توريت شريف ۾ ورتو ويو، اهو ائين ته انهن ان عهد کي بدلي ڇڏيو ۽ ان جي جڳهه تي پنهنجي هٿن سان ڪجهه جو ڪجهه لکي ڇڏيو ۽ ڪوڙا قسم کنيا ته هي الله پاڪ جي طرفان آهي، هي سڀ ڪجهه انهن پنهنجي جماعت جي جاهلن کان رشوتون ۽ مال ۽ زر حاصل ڪرڻ جي لاءِ ڪيو، ان جي باري ۾ هي آيت شريف نازل ٿي:

اِنَّ الَّذِيْنَ يَشْتَرُوْنَ بِعَهْدِ اللّٰهِ وَ اَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيْلًا اُولٰٓىٕكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ وَ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ وَ لَا يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَ لَا يُزَكِّيْهِمْ ۪ وَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿۷۷﴾

(پ 3 آل عمران 77) (تفسير خازن ج 1 ص 265)

ترجمو ڪنزالايمان: اهي جيڪي الله جي عهد ۽ پنهنجي قسمن جي بدلي ذليل بها وٺندا آهن آخرت ۾ انهن جو ڪو حصو نه آهي ۽ الله نه انهن سان ڳالهائي نه انهن جي طرف نظر فرمائي قيامت جي ڏينهن ۽ نه انهن کي پاڪ ڪري ۽ انهن جي واسطي دردناڪ عذاب آهي.

www.dawateislami.net

نيري اکين وارو منافق

عبدالله بن نَبْتَل (نالي هڪ) مُنافِق (هو) جيڪو رسول ڪريم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي مجلس ۾ حاضر ٿيندو هو ۽ هتان جي ڳالهہ يهودين وٽ پهچائيندو هو، هڪ ڏينهن حضور ڪريم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم گهر ۾ تشريف فرما هئا، حضوراڪرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم فرمايو: هاڻي هڪ شخص ايندو جنهن جي دل نهايت سخت ۽ شيطان جي اکين سان ڏسندو آهي ٿوري دير ڪان پوءِ عبدالله بن نَبْتَل آيو، ان جون اکيون نيريون هيون، حضور سيد عالميان صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ان کي فرمايو: تون ۽ تنهنجا ساٿي اسان کي گاريون ڇو ٿا ڏين؟ هن قسم کنيو تہ هو ائين ناهي ڪندو ۽ پنهنجي يارن کي بہ وٺي آيو انهن بہ قسم کنيا تہ اسان اوهان کي گاريون ناهيون ڏيندا، انهي تي هي آيت شريف نازل ٿي:

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ ؕ مَا هُمْ مِّنْكُمْ وَ لَا مِنْهُمْ ۙ وَ يَحْلِفُوْنَ عَلَى الْكَذِبِ وَ هُمْ يَعْلَمُوْنَ ﴿۱۴﴾

(پ 28 مجادلة 14)

ترجمو ڪنزالايمان: ڇا تو انهن کي نہ ڏٺو جن اهڙيءَ قوم سان دوستي رکي جن تي الله جو قهر آهي، اُهي نہ تہ توهان مان آهن ۽ نہ انهن مان، اهي ڄاڻي واڻي ڪوڙا قسم کڻن ٿا.
(خزائن العرفان)

جهنم ۾ وٺي وڃڻ جو حڪم ٿيندو

منقول آهي قيامت جي ڏينهن هڪ شخص کي الله پاڪ جي بارگاهہ ۾ بيهاريو ويندو، الله پاڪ ان کي جهنم ۾ وٺي وڃڻ جو حڪم

ڏيندو، اهو عرض ڪندو: يااللّٰه! مون کي ڇا جي ڪري جهنم ۾ موڪليو پيو وڃي؟ ارشاد ٿيندو: نمازن کي انهن جو وقت گذاري پڙهڻ ۽ منهنجي نالن جا ڪوڙا قسم کڻڻ جي ڪري.
(مڪاشفة القلوب ص 189)

ڪوڙو قسم کڻڻ واري واپاري لاءِ دردناڪ عذاب آهي

حضرت سيدنا ابوذر غفاري رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ کان راويت آهي ته الله جي محبوب، داناءِ غُيُوب، مُنَزَّه عَنِ الْعُيُوب صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ارشاد فرمايو: ٽي شخص اهڙا آهن جنهن سان الله پاڪ نه ڪلام فرمائيندو نه انهن ڏانهن نظرِ ڪرم فرمائيندو، نه انهن کي پاڪ ڪندو، بلڪ انهن جي لاءِ درد ناڪ عذاب آهي. پاڻ رَضِیَ اللّٰہ عَنْہ فرمائن ٿا ته الله جي حبيب، حبيبِ لَبيب صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم هيءَ ڳالهه ٽي ڀيرا فرمائي ته مون عرض ڪيو: اهي ته تباهه ۽ برباد ٿي ويا، اهي ڪير شخص آهن؟ ارشاد فرمايائون: ﴿1﴾ تَڪَبُّر سبب پنهنجو تهبند(گوڏ) لٽڪائڻ وارو ۽ ﴿2﴾ احسان جتائڻ وارو ۽ ﴿3﴾ ڪوڙو قسم کڻي پنهنجو مال کپائڻ وارو. (صحيح مسلم ص 67 حديث 171(106))

ڪوڙي قسم سبب برڪت ختم ٿي ويندي آهي

هن روايت مان خاص ڪري اهي واپاري ۽ دوڪاندار عبرت حاصل ڪن جيڪي ڪوڙا قسم کڻي پنهنجو مال وڪڻندا آهن، شين جا عيب (يعني خاميون) لڪائڻ، ناقص ۽ خراب مال تي وڌيڪ نفعي جي خاطر قسم مٿان قسم کڻندا آهن ۽ ان ۾ ڪو عار (يعني شرم) محسوس ناهن ڪندا، انهن جي لاءِ ڳڻتي جي ڳالهه آهي ته شفيع

روز شمار، احمد مختار صَلَّی اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمان عبرت نشان آهي: ڪوڙي قسم سان مال ته وڪامجي ويندو آهي، پر برڪت ختم ٿي ويندي آهي. (ڪنزالعمال ج 16 ص 297 حديث 46376) هڪ ٻي جڳهه تي فرمايو: قسم سامان وڪڻائڻ وارو آهي ۽ برڪت مٽائڻ وارو آهي. (صحيح بخاري ج 2 ص 15 حديث 2087)

مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحنّان هن حديث شريف جي حوالي سان فرمائن ٿا: برڪت (ختم ٿيڻ) مان مراد ايندڙ ڪاروبار بند ٿي وڃڻ يا واپار ۾ نقصان ٿي وڃڻ يعني جيڪڏهن توهان ڪنهن کي قسم کڻي دوکي سان مال ڏنو آهي ته اهو هڪ ڀيرو ته دوکو کائي ويندو پر ٻيهر نه ايندو نه ڪنهن کي اچڻ ڏيندو، يا جيڪا رقم اوهان هن کان حاصل ڪئي آهي ان ۾ برڪت نه ٿيندي ڇو ته حرام ۾ بي برڪتي آهي. (مِراةُ المناجيح ج 4 ص 344)

خنزير نما مردو

دعوت اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبة المدينه جي شايع ٿيل 32 صفحن تي مشتمل رسالي ”ڪفن چورن جا انڪشافات“ ۾ آهي: هڪ ڀيري خليفي عبدالملڪ وٽ هڪ شخص گهبرائجي حاضر ٿيو ۽ چوڻ لڳو: سائين! مان تمام گهڻو گناهگار آهيان ۽ ڄاڻڻ چاهيان ٿو ته منهنجي لاءِ مُعافي به آهي يا نه؟ خليفي چيو: ڇا تنهنجو گناهه زمين ۽ آسمان کان به وڏو آهي؟ ان چيو: وڏو آهي. خليفي پُڇيو: ڇا تنهنجو گناهه لوح ۽ قلم کان به وڏو آهي؟ جواب ڏنائين: وڏو آهي. پُڇيائين: ڇا تنهنجو گناهه عرش ۽ ڪرسيءَ کان به وڏو آهي؟ ان

جواب ڏنو: وڏو آهي. خليفي چيو: ياءَ يقيني طور تي تنهنجو گناهه الله پاڪ جي رحمت کان تہ وڏو نہ ٿو ٿي سگهي. اهو ٻُڌي ڪري ان جي سيني ۾ رڪيل طوفان اکين جي ذريعي ٻاهر نڪري آيو ۽ هو سڏڪا ڀري روئڻ لڳو. خليفي چيو: ياء آخر مون کي بہ تہ خبر پئي تہ تنهنجو گناهه ڪهڙو آهي؟ انهيءَ تي ان عرض ڪيو: سائين! توهان کي ٻُڌائيندي مون کي تمام گهڻو شرم اچي رهيو آهي پر تنهن هوندي بہ عرض ڪريان ٿو، شايد منهنجي توبهہ جي ڪا صورت نڪري اچي. اهو چئي ڪري ان پنهنجي دهشتناڪ داستان ٻُڌائڻ شروع ڪئي. چوڻ لڳو: سائين! مان هڪ ڪفن چور آهيان. اڄ رات مون پنجن قبرن مان عبرت حاصل ڪئي ۽ توبهہ ڪرڻ تي آماده ٿيس، پوءِ ان پنج قبرن جا خوفناڪ احوال ٻڌائڻ شروع ڪيا: هڪ قبر جو حال ٻڌائيندي ان چيو: ڪفن چورائڻ جي ارادي سان مون جڏهن ٻي قبر کوٽي تہ هڪ دل ڏڪائيندڙ منظر منهنجي اکين جي سامهون هيو. ڇا ٿو ڏسان تہ مُردي جو منهن خنزير (يعني سوئر) جهڙو ٿي چڪو آهي ۽ زنجير ۾ جڪڙيل آهي. غيب مان آواز آيو: هي ڪوڙا قسم کڻندو ۽ حرام روزي ڪمائيندو هيو (ماخوذ از تذکرة الواعظين ص 612)

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰہِ رَبِّ الۡعٰلَمِیۡنَ وَالصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ عَلٰی سَیِّدِ الۡمُرۡسَلِیۡنَ اَمَّا بَعۡدُ فَاَعُوۡذُ بِاللّٰہِ مِنَ الشَّیۡطٰنِ الرَّجِیۡمِ بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

نيڪ نمازي بڻجڻ جي لاءِ

هر جمعرات نماز مغرب کان بعد اوهان جي علائقي ۾ ٿيندڙ دعوت اسلامي جي هفتيوار سنّتن ڀري اجتماع ۾ الله عَزَّوَجَلَّ جي رضا جي لاءِ سُٺين سُٺين نيّتن سان سڄي رات شرڪت فرمايو. ❋ سنّتن جي تربيت جي لاءِ مدني قافلي ۾ عاشقانِ رسول سان گڏ هر مهيني ٽي ڏينهن سفر ۽ ❋ روزانو "فڪر مدينه" جي ذريعي مدني انعامات جو رسالو ڀري ڪري هر مدني مهيني جي پهرين تاريخ ۾ پنهنجي ذميدار کي جمع ڪرائڻ جو معمول بڻايو.

منهنجو مدني مقصد: "مون کي پنهنجي ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش ڪرڻي آهي" اِنۡ شَآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ پنهنجي اصلاح جي لاءِ "مدني انعامات" تي عمل ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش جي لاءِ "مدني قافلن" ۾ سفر ڪرڻو آهي. اِنۡ شَآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ

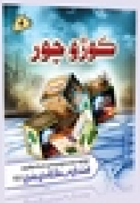

عالمي مدني مرڪز فيضان مدينه محله سوداگران پراڻي سبزي منڊي ڪراچي

UAN: +92 111 25 26 92 Ext: 7213

Web: www.dawateislami.net / E-mail: translation@dawateislami.net